

Н.Б. Кашена, д-р екон. наук, проф. (ДБТУ, Харків)

О.В. Яцюк, здоб. PhD (ДБТУ, Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ, ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Надзвичайно важливими завданнями для України в умовах воєнного стану є пошук нових механізмів організації зовнішньоекономічної діяльності з орієнтацією на забезпечення національної безпеки, стабілізацію економіки та післявоєнного відновлення держави. Безпрецедентність характеру сучасних подій визначає доцільність моніторингу, повноту відображення в обліку, своєчасного контролю та всебічного аналізу експортно-імпортних операцій задля визначення короткострокових і середньострокових тенденцій зовнішньоекономічної діяльності та складання стратегічного плану її стабілізації в контексті повоєнного відновлення і сталого розвитку економіки України.

В умовах воєнного стану здійснення обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій дещо відрізняється від звичайної практики мирного часу, і, перш за все, через низку особливостей і обмежень, які діють під час війни:

– обмеження експорту та імпорту – через морально-етичні норми і те, що важливі для оборони та безпеки країни товари стають об'єктом особливих правил ліцензування та квотування. Наразі згідно [1] заборонено ввезення товарів з території країни агресора та її прибічників та введені квоти на експорт окремих категорій товарів (срібло та золото (крім банківських металів), жито, овес, гречка, сіль харчова, фосфорні або калійні мінеральні або хімічні добрива, кам'яне вугілля та аналогічні види твердого палива, одержані з нього (крім коксівного вугілля), природний газ українського походження). Крім того, уповноваженим установам заборонено здійснювати будь-які валютні операції з використанням російських та білоруських рублів учасником яких є особи із місцезнаходженням в російській федерації або в Республіці Білорусь, а також транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях/іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах. При цьому виняток складає здійснення імпортних операцій резидентів з купівлі товарів критичного імпорту за переліком, затвердженим [2], та здійснення розрахунків (оплати вартості товарів,

робіт та послуг) за кордоном з використанням електронних платіжних засобів або використання за кордоном електронних платіжних засобів для отримання готівкових коштів (з урахуванням ліміту);

– особливості митного оформлення – через зміни митних процедур з метою забезпечення безпеки та контролю над переміщенням товарів через кордон, що призводить до їх послаблення чи посилення. Наразі діє дещо спрощена процедура митного оформлення товарів окремих категорій в режимі імпорту (благодійна допомога; товари відповідно до Постанови КМУ 236 [3]; товари, які імпортують платники 3 групи; товари, зазначені у п. 41 підр. 5 розд. XX ПК України (бензин, газ, важкі дистиляти та інші нафтопродукти); транспортні засоби; товари військового та подвійного призначення), для інших категорій товарів порядок виконання митних формальностей залишився без змін;

– зміна податків та мит – через те, що уряд може ввести тимчасові податки та мита чи спростити діючі (загальні та спеціальні податки на експорт і імпорт) для фінансування військових операцій та забезпечення потреб армії. Наразі законодавець звільнив від оподаткування митними / податковими платежами низку товарів (табл. 1);

– облік і звітність – через важливість забезпечення точного обліку та відповідного відображення у звітності результатів експортно-імпортних операцій, що вимагає посилення облікових процедур і ведення спеціальних звітів для уряду;

– санкції та обмеження – через вплив введених у зв'язку з військовим станом санкцій проти інших країн або суб'єктів, що порушують закони чи загрожують національній безпеці країни, на обсяги експорту та імпорту товарів і послуг. Наразі це санкції, спрямовані на засудження дій країни агресора на окупованих територіях та відновлення територіальної цілісності України, миру та стабільності в регіоні;

– взаємодія з міжнародними організаціями – через можливість звернення до міжнародних організацій, таких як ООН чи Ліга націй, для регулювання експортно-імпортних операцій та міжнародних справ.

Загалом, в умовах воєнного стану експортно-імпортні операції стають більш складними і регульованими, оскільки головним пріоритетом є національна безпека та оборона. Підприємства та особи, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, повинні бути готові до виконання додаткових вимог і обмежень, і мають уважно стежити за змінами податкового, митного та валютного законодавства, адже в період дії воєнного стану законодавець досить активно вносить зміни, скасовує чинні нормативно-правові акти та запроваджує нові стандарти.

Таблиця 1 – Зміни в оподаткуванні експортно-імпортних операцій

Вид товару	Зміни в оподаткуванні
<p>Прокат плаский з інших легованих сталей, скло безпечне, оптичні прилади для слідування, апаратура для приймання/передачі голосу, зображення, безпілотні літальні апарати без озброєння, метеостанції, броньовані автомобілі.</p>	<p>Звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ при виконанні умови, що кінцевий отримувач: Міністерство оборони України, ЗСУ, правоохоронні органи та інші військові організації, територіальні формування громад. Від сплати акцизного збору звільняються лише броньовані автомобілі, оскільки інші товари не підакцизні, а тому акцизним податком не оподатковуються.</p>
<p>Вантажні автомобілі, автомобілі легкові, мотоцикли, причепи/напівпричепи та транспортні засоби для перевезення пасажирів у кількості до 10 осіб.</p>	<p>Звільнення для фізичних осіб (некомерційних організацій) з 01.04.2022 за умови, що такі транспортні засоби не походять з країни окупанта/агресора та/або не ввезені з країни окупанта/агресора та/або окупованої території.</p>
<p>Товари для цілей національної оборони згідно з п. 29 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про оборонні закупівлі»</p>	<p>Звільнення від сплати ПДВ та ввізного мита на період дії воєнного стану. Акцизний податок сплачується, якщо товар є об'єктом оподаткування.</p>
<p>Продукти харчування, які є соціально значущі, медичні вироби та лікарські засоби із встановленими Кабінетом Міністрів України фіксованими цінами (постанова КМУ № 341 від 20 квітня 2020 р.)</p>	<p>Звільнення від сплати ввізного мита на період дії воєнного стану. Акцизний податок та ПДВ сплачується, якщо товар є об'єктом оподаткування.</p>
<p>Товари, що ввезені платниками єдиного податку 1, 2 та 3 груп (ставка 2% або 5%)</p>	<p>Умовою звільнення від оподаткування ПДВ та ввізного мита є ввезення таких товарів і вільний обіг на території України. Звільнення не поширюється на етанол та інші алкогольні дистилати, алкогольні напої, пиво (крім квасу, ферментованого «на місці»), тютюнові вироби, тютюн, промислові замітники тютюну, рідини, що використовуються в електронних сигаретах. Акцизний податок з таких товарів сплачується.</p>

Інформаційні джерела

1. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік. Постанова Кабінету Міністрів України №1424 від 29.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1424-2021-%D0%BF#Text>

2. Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту. Постанова Кабінету Міністрів України №153 від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>

3. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України №236 від 09.03.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP220236?an=4>

4. Панасюк В. М., Птащенко О. В., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпорتنі операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 1 (12). С. 25-34.

5. Кашена Н. Б., Носач Н.М. Облік реалізації товарів на підприємствах торгівлі. Економіка і суспільство. 2016. С. 921–925. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-7-2016.pdf>

УДК 339.137

Л.О. Кирильєва, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ МАРКЕТИНГОВИХ АКТИВІВ У СУЧАСНОМУ РИТЕЙЛІ

Глобалізація економічного середовища змінює орієнтацію бізнес-процесів та актуалізує увагу представників контактної підприємницької групи не тільки на фінансово-матеріальних активах, але й на інтелектуальних ресурсах, які формують престиж суб'єкту господарювання та популяризують його. Базовою та неповторною складовою інтелектуальних ресурсів підприємств, що здатні розширити коло споживачів, утримати їх довіру до якості продукції, збільшити обсяги реалізації, отримати доходи від операційної та інвестиційної діяльності стають маркетингові активи. Однак, не зважаючи на актуалізацію зазначеного виду нематеріальних активів в сучасному ритейлі існують дискусійні питання щодо теоретично-організаційних положень обліку маркетингових активів для формування інформаційно-аналітичного сервісу управління підприємством торгівлі.

Маркетингові активи є інноваційні господарські засоби, роль яких на сучасному етапі істотно зростає у функціонуванні